

Permissibility of Media Representation of Female Criminals: Examining the Jurisprudential Viewpoint of Ayatollah Sayyed Ali Khamenei

Omid Tutchi Fatidehi^{*}

Mohammad Hoseyn Zarifiyan Yeganeh^{**}

(Received: 25/12/2021; Accepted: 10/07/2022)

Abstract

The occurrence of crime in society is undeniable and the solution of the legislators is to enact laws and impose some punishments. For this purpose, the legislators use jurisprudence and law a lot. There are differences between men and women in committing crimes. Moreover, with the expansion of the media, we are facing its damages and capacities. In the meantime, it is important to pay attention to the laws and their implementation in Islamic society. According to legal documents and foundations, for some crimes, the punishment of *tashhir* (media representation) is regarded as the main or supplementary punishment. Applying punishment as a deterrent, besides not losing the rights of criminals, creates difficulties. The problem is when *tashhir* is tied to women's crimes because their issues are more sensitive than men's. The purpose of this research is to investigate the media representation of female criminals based on the opinions of the leader of the Islamic Republic of Iran. Therefore, the question arises: Is the *tashhir* punishment for women absolute according to the viewpoint of jurists, especially Ayatollah Sayyed Ali Khamenei? The findings show that most of the jurists as well as Ayatollah Sayyed Ali Khamenei consider limits on women's *tashhir*. This research has been done with a library method.

Keywords: Media, Media Representation, Social Networks, Women's Crimes, Jurisprudence, Privacy.

---

* Master's Holder in Islamic Women's Studies, Women's Rights in Islam, University of Religions and Denominations, Qom, Iran (Corresponding Author), tootchifatidehiomid@gmail.com.

** Qom Seminary Third Level Graduate and PhD Graduate in Media Management, University of Tehran, Tehran, Iran, mhzarifian@ut.ac.ir.

جواز بازنمایی رسانه‌ای زنان مجرم: بررسی دیدگاه فقهی آیت‌الله سید علی خامنه‌ای

امید توتچی فتیله‌ی *

محمدحسین ظریفیان یگانه **

[تاریخ دریافت: ۱۴۰۰/۱۰/۰۴ تاریخ پذیرش: ۱۴۰۱/۰۴/۱۹]

چکیده

وقوع جرم در جوامع انکارناپذیر است و راه‌حل قانون‌گذار برای مواجهه با جرایم، وضع قوانین و اعمال برخی مجازات‌ها است. قانون‌گذار به این منظور از فقه و حقوق بسیار استفاده می‌کند. میان مردان و زنان در ارتکاب جرم تفاوت‌هایی وجود دارد. همچنین، با گسترش رسانه با آسیب‌ها و ظرفیت‌های این ابزار روبه‌رویم. در این میان، توجه به قوانین و اعمالشان در جامعه اسلامی نیز اهمیت دارد. بر اساس مستندات و مبانی فقهی برای برخی از جرایم مجازات تشهیر (بازنمایی رسانه‌ای) به عنوان مجازات اصلی یا تکمیلی در نظر گرفته شده است. اعمال مجازات به عنوان عامل بازدارنده در کنار ضایع‌نکردن حقوق مجرمان، دشواری‌هایی را به وجود می‌آورد. سختی کار آنجا است که تشهیر با جرایم زنان گره می‌خورد، زیرا حساسیت‌های مربوط به زنان بیش از مردان است. هدف این پژوهش بررسی بازنمایی رسانه‌ای زنان مجرم بر اساس آرای رهبر جمهوری اسلامی است. بر این اساس، این پرسش مطرح می‌شود که: آیا اعمال مجازات تشهیر درباره زنان بر اساس دیدگاه فقهی و به‌ویژه آیت‌الله سید علی خامنه‌ای، مطلق است؟ در پایان به این نتیجه می‌رسیم که بیشتر فقها و نیز آیت‌الله سید علی خامنه‌ای درباره لزوم تشهیر زنان به محدودیت‌هایی قائل‌اند. این پژوهش با شیوه اسنادی (کتاب‌خانه‌ای) انجام شده است.

کلیدواژه‌ها: رسانه، بازنمایی رسانه‌ای، شبکه‌های اجتماعی، جرایم زنان، فقه، حریم خصوصی.

* کارشناس ارشد مطالعات اسلامی زنان، گرایش حقوق زن در اسلام، دانشگاه ادیان و مذاهب، قم، ایران
(نویسنده مسئول) tootchifatidehiomid@gmail.com

** دانش‌آموخته سطح سه حوزه علمیه قم و دکتری مدیریت رسانه، دانشگاه تهران، تهران، ایران
mhzarifian@ut.ac.ir

مقدمه

رسانه، شبکه‌های اجتماعی و در کل فضای مجازی ابزارهای جدید و توانمند در اطلاع‌رسانی و ارتباطات‌اند و نقش مهمی دارند. از سویی، با پیشرفت فناوری رسانه‌ای و توسعه شبکه‌های اجتماعی، جهان امروز به دهکده کوچکی تبدیل شده است که اخبار و اطلاعات با سرعت چشم‌گیر در آن منتقل می‌شود. از سوی دیگر، آسیب‌های ناشی از فقدان سواد رسانه‌ای می‌تواند به کاربرد منفی این ابزار بینجامد. جوامع بشری برای جلوگیری از هرج و مرج به قانون نیاز دارند. در ایران اسلامی وضع و اجرای قوانین باید با شریعت اسلامی منطبق باشد. از این‌رو، مثلاً قانون‌گذار در وضع قوانین، به‌ویژه قانون مجازات اسلامی، در ماده ۱ این قانون آورده است: «قانون مجازات اسلامی مشتمل بر جرایم و مجازات‌های حدود، قصاص، دیات و تعزیرات، اقدامات تأمینی و تربیتی، شرایط و موانع مسئولیت کیفری و قواعد حاکم بر آنها است» (قانون مجازات اسلامی، ماده ۱). از اصول مسلم حقوق جزایی که شرع مقدس اسلام هم بر آن تأکید دارد «اصل قانونی بودن جرایم و مجازات‌ها» و «قاعده قبح عقاب بلا بیان» است. این قاعده نزد فقیهان و اصولیان مسلم است و به این معنا است که هیچ مجازاتی بدون وجود قانون، متصور نیست (رضا اوغلی جیدرقی، ۱۳۹۳: ۳۴).

موضوع پژوهش حاضر با پرونده دختر رقصنده اینستاگرامی گره خورده است. قاضی پرونده برای آگاه‌سازی اجتماعی به گروه مستندساز اجازه می‌دهد با این متهم مصاحبه‌ای داشته باشند و ابراز ندامت و پشیمانی وی را در مستندی به نام «بی‌راهه» به تصویر بکشند. این کار بازخورد اجتماعی گسترده‌ای در جامعه داشت که به موجبش حتی مجلس شورای اسلامی نیز در این پرونده ورود کرد و از صدا و سیما در این مسئله توضیح خواست. از این منظر، موضوع پژوهش با پرونده جرم علیه اخلاق و عفت عمومی پیوند می‌خورد که مجازاتش تعزیر است؛ یعنی مجازات‌هایی که کمیت و کیفیتشان در شرع مشخص نشده است. بر اساس مستندات شرعی و قانونی، حکم

مجازات تشهیر (بازنمایی رسانه‌ای) مجرمان در جرایم خاصی صادر می‌شود. تشهیر زنان مجرم بر اساس حکم اولیه ممنوع است، زیرا بر حسب واجب‌المراعات بودن شأنیت و شخصیت زن، جواز تشهیر برایشان صادر نشده است. در این پژوهش، بازنمایی رسانه‌ای جرایم زنان را بر اساس دیدگاه‌های فقهی آیت‌الله سید علی خامنه‌ای بررسی می‌کنیم. در یکی از استفتائات از وی آمده است که «از منظر فقه، افشاگری گاهی واجب و گاهی حرام است، در برخی موارد اصل افشاگری حرام نیست اما رسانه‌ای شدن آن حرام است» (خامنه‌ای، ۱۳۸۹).

۱. طرح مسئله

در عصر حاضر، رسانه مهم‌ترین ابزار اطلاع‌رسانی و ارتباطی و همچنین بازنمایی حوادث است. در این میان، بازنمایی رسانه‌ای جرایم و مجرمان، نمود و حساسیت بیشتری دارد. قانون مجازات اسلامی، ذیل مواد ۲۳ و ۳۶، به بازنمایی رسانه‌ای و انتشار حکم محکومیت مجرمان اشاره کرده است. همچنین، در ماده ۳۵۳ قانون آیین دادرسی کیفری آمده است:

انتشار جریان رسیدگی و گزارش پرونده که متضمن بیان مشخصات شاکی و متهم و هویت فردی یا موقعیت اداری و اجتماعی آنان نباشد، در رسانه‌ها مجاز است. بیان مفاد حکم قطعی و مشخصات محکوم‌علیه فقط در موارد مقرر در قانون امکان‌پذیر است. تخلف از مفاد این ماده در حکم افترا است (قانون آیین دادرسی کیفری، ماده ۳۵۳).

تصریح قانون در دو مسئله بازنمایی و عدم بازنمایی، حاکی از اهمیت موضوع است، زیرا چه بسا متهم تبرئه شود یا اصلاً جرمش ثابت نشود. امروزه با وجود شبکه‌های اجتماعی، هر فرد به مثابه رسانه است. چه بسا بسیاری از محتواها در شبکه‌های اجتماعی، در زمره افشاگری به حساب آیند. در این پژوهش با توجه به اهمیت موضوع و نقش مؤثر ولی فقیه به عنوان حاکم اسلامی، می‌کوشیم نظر فقهی آیت‌الله سید علی

خامنه‌ای را درباره افشاگری رسانه‌ای متهمان و مجرمان، به‌ویژه زنان، بکاویم. او در جایی گفته است:

یکی از دوستان اشاره کردند که امیرالمؤمنین در فرمان خود به مالک اشتر فرموده‌اند که آدم‌های سوءاستفاده‌جو را رسوا کنید؛ شما گفته‌اید که افشاء نکنید. امیرالمؤمنین (ع) نفرمودند موردی را که اثبات نشده، افشاء کنید. هیچ وقت چنین چیزی در بیان امیرالمؤمنین نیست و این قطعاً از اسلام نیست. [...] من گفتم حتی جرمی که ثابت شد، اصل نباید بر افشای آن جرم باشد. بالأخره یک مجرمی است، یک غلطی کرده، مجازات هم می‌شود؛ خانواده او، فرزندان او، پدر و مادر او گناهی نکرده‌اند؛ ما چرا بی‌خود اینها را رسوا کنیم؟ مگر آنجایی که خود نفس افشاگردن، یک مصلحت بزرگی داشته باشد. بله یک جایی هست که نفس افشاگری در یک مسئله ثابت شده، مصلحتی دارد؛ آنجا ایرادی ندارد. این منطق ما است (خامنه‌ای، ۱۳۹۰).

علاوه بر این، خامنه‌ای بارها بر توجه به فضای مجازی و حریم شخصی تأکید کرده است. او به صورت ویژه در بند ۶ حکم ۱۴ شهریور ۱۳۹۴ برای انتصاب اعضای شورای عالی فضای مجازی کشور، خواستار «اهتمام ویژه به سالم‌سازی و حفظ امنیت همه‌جانبه فضای مجازی کشور، و نیز حفظ حریم خصوصی آحاد جامعه و مقابله مؤثر با نفوذ و دست‌اندازی بیگانگان در این عرصه» شد (خامنه‌ای، ۱۳۹۴). او حتی در عرصه‌های حساسی همچون مبارزه با معضلات اساسی کشور، تأمین حقوق و حریم شخصی افراد را اصلی‌انکارناپذیر خوانده و در خطبه‌های نماز عید فطر ۱۳۸۰ (۲۵ آذر) به قوه قضاییه و مجریه و مطبوعات توصیه کرد: «مراقب باشند در مبارزه با فساد ضمن حفظ آبروی افراد به کسی ظلم نشود» (خامنه‌ای، ۱۳۸۰). او در پاسخ به پرسشی درباره تجسس در امور شخصی و غیرشخصی مؤمنان و تخلفات کارمندان می‌گوید: «تجسس در کار دیگران و یا تحقیق در اعمال و رفتار کارمندان برای کشف اسرار آنان در خارج از حدود و ضوابط قانونی برای آن مأموران هم جایز نیست» (خامنه‌ای، ۱۳۸۸: ۴۰۸)؛ و در

جواب این پرسش که «آیا سخن گفتن از اسرار شخصی و امور خصوصی و سرّی در برابر مردم جایز است؟» تصریح می‌کند: «کشف و بیان امور خصوصی و شخصی در برابر دیگران، اگر به نحوی مربوط به افراد دیگر هم باشد و یا موجب ترتّب مفسده شود، جایز نیست» (همان). در فتوای دیگری می‌گوید: «ورود به حریم خصوصی اشخاص بدون اجازه، شرعاً جایز نیست، اگرچه عنوان تجسس بر آن منطبق نباشد؛ و گرفتن فیلم و عکس و مانند آن به صورت مخفیانه شرعاً حرام، و انتشار آن حرام دوم است» (خامنه‌ای، ۱۳۹۰).

۲. پیشینه بحث

با توجه به تأکید آیت‌الله سید علی خامنه‌ای بر حفظ حریم خصوصی و آبروی افراد در سخنرانی‌ها و استفتائات، اهمیت پژوهش ما در بررسی فقهی بازنمایی رسانه‌ای جرایم، به‌ویژه جرایم زنان، بیشتر می‌شود، زیرا زنان در جوامع، به‌ویژه جوامع اسلامی، از حیث آبرو و حریم خصوصی در معرض آسیب بیشتری هستند و تأمین امنیت این حریم به نوعی ضرورت پیدا می‌کند. در این زمینه پیش‌تر پژوهش‌هایی انجام شده است؛ حقوق رسانه (انصاری، ۱۳۹۶) درباره حقوق مخاطب به عنوان بخشی از حقوق رسانه بحث می‌کند؛ حقوق مخاطب در رسانه‌های جمعی ایران، انگلیس و امریکا (حسینی اسفیدجانی، ۱۳۹۳) در حوزه حقوق مخاطب است، ولی نگاه فقهی به موضوع ندارد؛ مسئولیت مدنی رسانه‌های همگانی (انصاری و دیگران، ۱۳۸۱) که این اثر نیز نگاه فقهی ندارد؛ حقوق رسانه (کاری و ساندرز، ۱۳۸۶) مباحث خوبی درباره مسائل بنیادین حقوق رسانه دارد ولی به جایگاه حقوق مخاطب در ایران و فقه اشاره‌ای نکرده است؛ خبر و خبررسانی در قرآن کریم (پویا، ۱۳۹۱) به مباحث اخلاقی و بیان مطالب تحقیقی با محوریت آیات قرآن کریم، بدون توجه به مباحث فقهی این حوزه معطوف است؛ پژوهش فقهی در خبر و خبرگزاری (فخار طوسی، ۱۳۸۵) دیگر اثر منتشرشده در این زمینه است؛ رسیدگی‌های جزایی در نظام رسانه‌ای شدن (رزمان، ۱۳۹۶) بازنمایی رسانه‌ای جرم در چارچوب

مفهومی، ویژگی‌ها و پیامدها، تأثیر رسانه‌ای شدن جرم بر رسیدگی کیفری و تأثیر رسانه‌ای شدن جرم بر قرارهای تأمین کیفری و تعیین مجازات را بررسی می‌کند. در کنکاش برای یافتن منابع پایان‌نامه‌ای، آثاری با این عناوین یافت شد: مسئولیت کیفری ناشی از جرایم قابل ارتکاب توسط رسانه‌های همگانی (اوصالی، ۱۳۸۹)؛ مسئولیت کیفری ناشی از جرایم مربوط به رسانه‌های دیداری و شنیداری (توکل‌پور، ۱۳۹۰)؛ تأثیر رسانه‌ای شدن پرونده‌های کیفری بر رسیدگی قضایی (فرجی‌ها، ۱۳۹۱). در آثار مذکور، به ابعاد فقهی مسئله توجه نشده است و این آثار بیشتر ناظر به مباحث حقوقی در حوزه مطبوعات هستند نه رسانه ملی، آن هم نه در حوزه تخصصی زنان، بلکه در حوزه مسائل سیاسی.

۳. مفاهیم پژوهش

۳.۱. رسانه

واژه «رسانه» (media) به معنای حسرت و حرمان است. اما در اینجا «رسانه» به معنای ابزار و وسیله است. رادیو، تلویزیون و مطبوعات از مصادیق بارز رسانه است. رسانه به معنای وسیله ارتباط جمعی، اعم از شنیداری، دیداری و مکتوب است (دهخدا، ۱۳۷۷). مأموریت رسانه، رساندن است، رساندن حرف‌ها و پیام‌ها و دیدگاه‌های من و شما به فرد یا افراد دیگر (لافی، ۱۳۹۶: ۲۸). «رسانه اجتماعی» از دو واژه تشکیل شده است: «رسانه» به معنای بستر یا وسیله ارسال پیام، و «اجتماعی» که در اینجا منظور دریافت گروهی همان پیام است. رسانه اجتماعی مجازی عبارت است از بسترهای مبتنی بر فناوری که زمینه ارتباط، تعامل و گردهمایی را برای تولید و مصرف محتوا فراهم می‌کند.

۳.۲. بازنمایی

ساده‌ترین تعبیر از بازنمایی (representation) این است: «عمل نمایش دادن کسی یا چیزی به شیوه‌ای خاص» (A New English Dictionary on Historical Principles, 1989). کریس بارکر

از منظر مطالعات فرهنگی، این واژه را چنین تعریف می‌کند: «بازنمایی، مجموعه‌ای از فرآیندها است که از طریق آن، اعمال معنادار، یک شیء یا رفتار در دنیای واقعی را توصیف یا معنا می‌کنند. از این‌رو، بازنمایی عمل نمادپردازانه است که دنیای مورد نظر مستقلی را انعکاس می‌دهد» (بارکر، ۱۳۹۶: ۱۷۷).

۳.۳. تشهیر

به واژه «تشهیر» و «اشهار» در مباحث فقهی، در باب‌های قضا، حدود و دیات اشاره شده است. لغت‌شناسان آن را «آشکارکردن» می‌دانند و در اصطلاح هم به شکل‌های خاص و به موجب آنچه به آن ملحق یا اضافه می‌شود، مفهوم خاص پیدا می‌کند. مثلاً «اشهار سلاح» به مفهوم برکشیدن آن از نیام یا نشانه‌رفتن آن به سوی کسی است، و «اشهار مجرم» گرداندن او در خیابان‌ها و معرفی به مردم است. شهادت‌دهنده به دروغ علاوه بر تعزیر به تازیانه، در میان مردم نیز گردانده می‌شود (جمعی از نویسندگان، ۱۴۲۶: ۵۰۷-۵۰۸). در لغت‌نامه دهخدا آمده است «تشهیر» یعنی شهرت دادن رسوایی کسی، چنان‌که کسی را بر خر سوار کرده و در شهر می‌گردانند. در فقه و مصطلح فقها این واژه به معنای «ظهور الشیء فی شئعه حتی یشهره الناس» (طبسی، ۱۳۹۱: ۸۲) است. همچنین، نجفی می‌گوید: «تشهیر مجرم در واقع رسواکردن وی در میان مردم، و شناساندن او به مردم است تا علاوه بر تنبیه وی، دیگران نیز عبرت گیرند» (نجفی، ۱۴۰۴: ۴۰۱). معرفی مجرم و گناه‌کار در میان مردم به دلیل شناسایی و تحقیر او انجام می‌شود.

۴. بازنمایی رسانه‌ای و رسانه‌ای شدن جرایم

رسانه‌های خبری با بازتاب اخبار مربوط به وقایع جامعه، تصویری از این رخدادها را برای مخاطبان‌شان تداعی می‌کنند. این عمل در اصطلاح «بازنمایی رسانه‌ای» گفته می‌شود (رزمان، ۱۳۹۶: ۳۴). اخبار و رویدادهای جنایی بخش کثیری از محتوای تمامی رسانه‌های گروهی را به خود اختصاص داده است. مطالعات نشان می‌دهد اخبار جنایی

دست‌کم ۴ درصد، حداکثر ۲۸ درصد، و به طور متوسط ۷ درصد از مطالب مطبوعات را تشکیل می‌دهد. این نسبت درباره رسانه‌های دیداری و شنیداری بر اساس دوره‌های زمانی و محیط‌های جغرافیایی مختلف درصد متفاوتی بین ۱۰ تا ۱۳ درصد است (فرجی‌ها، ۱۳۸۵: ۵۸). رسانه‌ها از طرفی قدرت افزایش حس ناامنی، ترویج بزه‌کاری و تشویق افراد مستعد ارتکاب جرم را دارند و از طرف دیگر با ایفای نقش اطلاع‌رسانی سازنده، می‌توانند در کاهش وقوع جرم و تأمین احساس امنیت تأثیرگذار باشند (همان). تغییرات تحت تأثیر فرآیند توسعه در جوامع، باعث تغییرات در الگوی زندگی اجتماعی زنان، و به دنبال آن افزایش میزان ارتکاب جرم در بین آنان، و در نتیجه تفاوت نسبت جنسی در ارتکاب جرم کمتر شده است (نوربخش، ۱۳۸۶: ۵۳). با توجه به آسیب‌پذیری بیشتر زنان و اهمیتشان در تربیت نسل‌های سازنده جامعه، ضرورت رسیدگی به مشکلاتشان، به‌ویژه بررسی روند تحولی میزان جرم آنها، روشن است (همان: ۵۴). آمار جرایم زنان در کشورها مبین ارتباط جرایم زنان با نقش جنسیتی‌شان است، مانند جرایم علیه کودک، نوزادکشی، سقط جنین غیرقانونی و روسپی‌گری. علاوه بر خاص بودن نوع جرایم ارتكابی زنان، تمایلشان به معاونت در ارتکاب برخی جرایم، از جمله جرایم علیه اشخاص، اخلاق و عفت عمومی نیز جای تأمل دارد. زنان به علل گوناگون، معمولاً جرایمی را مرتکب می‌شوند که به توانایی جسمانی کمتری نیاز دارد و از این‌رو بزه‌کاریشان معمولاً کمتر خشونت‌بار، و اغلب با خدعه و نیرنگ توأم است (جریانی، ۱۳۸۹: ۹۲).

فضای مجازی پیوستاری از فضای واقعی است، اگرچه تفاوت‌هایی نیز با فضای فیزیکی دارد. فضای مجازی را می‌توان فضایی تلقی کرد که واقعیت دارد، چون اعمال انسان در این فضا تأثیری واقعی دارد، مثل جابه‌جایی پول، پرداخت مالیات، مدیریت از راه دور، و دلبستگی عاطفی؛ بنابراین، محیط مجازی کاملاً عینی و دارای اثری واقعی است (سیاح طاهری و دیگران، ۱۳۹۵: ۳۳). برخی از ویژگی‌های متعدد فضای مجازی چنین

است: ۱. پویایی زمان؛ ۲. فشردگی مکان؛ ۳. تکرر و تنوع عددی؛ ۴. گمنامی هویت؛ ۵. فردگرایی (همان: ۳۴).

۵. ویژگی‌های بازنمایی رسانه‌ای جرایم زنان

پدیده‌های مجرمانه علاوه بر ظرفیت بالا در تأمین جذابیت برنامه‌های رسانه‌ها، در جذب مخاطب بیشتر در رقابت با سایر رسانه‌ها نیز مؤثر بودند. به همین دلیل اخبار مربوط به پدیده‌های مجرمانه در دستور کار رسانه‌ها قرار گرفت. با توجه به فراوانی اخبار جنایی، انتخاب اخبار جنایی بر اساس معیارهایی انجام می‌شود که موجب جذب مخاطب می‌شود و به آن ارزش خبری می‌گویند. این باعث شده است روند بازنمایی اخبار جنایی کاملاً گزینشی باشد و فقط رخدادهای دارای ارزش خبری بسیار، برای بازنمایی انتخاب شود (رزمان، ۱۳۹۶: ۱۹). تلاش خبرنگاران برای تأمین جذابیت و استفاده از حداقل زمان، به بازتاب داده نشدن کامل واقعه خبری و فقدان جنبه‌های علمی و کارشناسی می‌انجامد (همان). بر اثر بازنمایی پدیده‌های مجرمانه به وسیله رسانه، افراد مستعد ارتکاب جرم با الگوبرداری از محتوای مجرمانه رسانه‌ها، اعمال مجرمانه‌شان را مرتکب شوند. همچنین، بازتاب برخی جرایم موجب از بین رفتن قبح اجتماعی عمل می‌شود (فرجی‌ها، ۱۳۸۵: ۶۵). رسانه‌ها مقامات عدالت کیفری را در همسویی با افکار عمومی تحت فشار قرار می‌دهند. در مرحله رسیدگی این تأثیرگذاری در قالب نقض معیارهای دادرسی عادلانه، مانند استقلال و بی‌طرفی دادگاه، رعایت مقتضیات اصل برائت، داشتن زمان و امکانات کافی برای دفاع و نقض حریم خصوصی طرفین دیده می‌شود. در مرحله تعیین مجازات، مقامات عدالت کیفری با پیروی از افکار عمومی، به انتخاب مجازات‌های تنبیهی، افزایش میزان مجازات و اجرای علنی مجازات‌ها گرایش دارند. یکی از جلوه‌های مهم این تأثیرپذیری در قوه قضاییه، نقض موازین دادرسی عادلانه در جرایم رسانه‌ای شده است. در این گزارش‌ها با وجود منع قانونی حتی گاه تصاویر متهمان و جلسه دادرسی

جواز بازنمایی رسانه‌ای زنان مجرم: بررسی دیدگاه فقهی آیت‌الله سید علی خامنه‌ای / ۷۳

منتشر می‌شود (همان: ۶۸). حریم خصوصی طرفین رسیدگی یکی از معیارهای دادرسی عادلانه است و اهمیت بسیار دارد و نقضش پیامدهای جبران‌ناپذیری به همراه دارد. در جرایم رسانه‌ای شده، بارها شاهد بوده‌ایم رسانه‌ها حریم خصوصی افراد را نقض کرده‌اند (رزمان، ۱۳۹۶: ۲۵).

۶. عوامل مؤثر در بازنمایی رسانه‌ای جرایم زنان

الف. حاکمیت و قانون

اولین و مهم‌ترین عامل مؤثر در بازنمایی رسانه‌ای جرایم، قانون و دستگاه قضایی است، زیرا این دستگاه بر اساس وظیفه ذاتی‌اش باید به رسیدگی به جرایم و مجازات مجرمان اقدام کند. در این میان، بازنمایی رسانه‌ای جرایم و مجرمان یکی از ابزارهای دستگاه قضا است، اما اینکه آیا طبق موازین قانون درباره جرایم زنان، بازنمایی رسانه‌ای صورت می‌گیرد یا خیر محل بحث است (میرخلیلی و عزیز، ۱۳۹۸: ۷۱).

ب. رسانه

بزرگ‌نمایی اخبار جنایی و اخبار منافی عفت و اخلاق، اغراق در میزان خطر جرایم و کلیشه‌سازی از تصویر بزه‌کاران و بزه‌دیدگان، کم‌اهمیت جلوه‌دادن بعضی از جرایم یا بالعکس در راستای اهداف رسانه‌ای است (همان).

ج. اجتماع

انتظارات جامعه با توجه به فضای فکری و فرهنگی‌اش به بازنمایی رسانه‌ای جرایم زنان واکنش مثبت، و البته اغلب به دلیل رعایت شأن و جایگاه بانوان، واکنش منفی نشان می‌دهد. در جامعه ما ضرورت توجه به مفاهیمی همچون «غیرت»، «شریعت»، و «آبرو» باعث شده است اگر زن مرتکب جرمی شد، در بازنمایی‌اش جوانب احتیاط در نظر گرفته شود (همان ۷۲).

د. خانواده سالم

ارتکاب جرم به وسیله مرد یا زن به صلابت خانواده آسیب می‌زند و بازنمایی رسانه‌ای مجرم میزان آسیب را بیشتر می‌کند. صدمات وارد شده به زنان به دلیل نقش بی‌بدیل زن در عرصه تربیت، بیشتر و سنگین‌تر خواهد بود (همان).

۷. تحلیل و سابقه فقهی مجازات تشهیر

در فقه اسلامی برای شش جرم مهم مجازات تشهیر و انتشار اسامی مفسدان پیش‌بینی شده است: ۱. شهادت کذب، ۲. مفساد اقتصادی و احتیال، ۳. قذف، ۴. محاربه، ۵. تدلیس و ۶. قوادی.

مجازات تشهیر یکی از انواع تعزیرات است و فلسفه این‌گونه مجازات‌ها، تنبیه و آگاه‌سازی خطاکار و ممانعت مجرم و دیگران از تکرار جرم است. خداوند در قرآن کریم می‌فرماید: «قُلْ سِيرُوا فِي الْأَرْضِ فَانظُرُوا كَيْفَ كَانَ عَاقِبَةُ الْمُجْرِمِينَ؛ بگو در روی زمین سیر کنید و ببینید عاقبت کار مجرمان به کجا رسید» (نمل: ۶۹). بر اساس این آیه، تشهیر در راستای عبرت‌آموزی است. رویکرد برخی فقها این است که با در نظر گرفتن هدف کیفر و ماهیت جرم ارتكابی، مجازات تشهیر را در نمونه‌های غیر مصرح لحاظ کرده و به سایر جرایم تعمیم داده‌اند. شهادت کذب یگانه جرمی است که ادله شرعی روایی صراحتاً کیفر تشهیر را برایش در نظر گرفته است. راجع به سایر جرایم همچون قذف، قوادی، احتیال و تدلیس فقها با تمسک به ادله اجتهادی و هدفی که از اعمال مجازات مد نظر داشتند، حکم به تشهیر داده‌اند (غلامی، مجتهدی و طهماسبی، ۱۳۹۷: ۱۶۳). اصلاح و درمان مجرم، ممانعت و بازدارندگی از ارتکاب مجدد جرم و ... اهدافی است که اگر مجازات تشهیر قابلیت بهتری برای تحققشان داشته باشد، می‌تواند مد نظر شارع و موضوع حکم وی قرار گیرد. «به‌کارگیری مجازات و اقدام تأدیبی، دریافت غرامت و جبران ضرر و زیان یا تشهیر و معرفی مجرم با این هدف صورت می‌گیرد که از تکرار چنان فعل مجرمانه‌ای در آینده جلوگیری شود» (طوسی، ۱۴۰۰: ۷۲۲).

فقه‌ها درباره اجرای حکم تشهیر در خصوص زنان با رعایت ملاحظات اجتماعی به نهی تشهیر زنان حکم داده‌اند. از طوسی نقل شده است که حکم تشهیر و حلق و نفی بلد درباره زنان اجرا نمی‌شود: «والمراة إذا فعلت ذلك؛ ففعل بها ما يفعل بالرجل من الجلد ولا تشهر ولا تحلق رأسها ولا تنفی عن البلد الذي فعلت فيه ما فعلت كما يفعل ذلك بالرجال» (همان: ۷۱۰). نجفی نیز فتاوا و روایات مربوط به تشهیر را مختص مردان می‌داند و نفی تشهیر را در منافات با آنچه برای زن واجب‌المراعات است می‌داند: «واختصاص الفتوى والرواية بحکم التبادر بالرجل دون المرأة، مع منافاة النفی والشهرة لما يجب مراعات» (نجفی، ۱۴۰۴: ۴۰۱). در *تحریر الوسيلة* موسوی خمینی درباره یکی از مجازات‌های شخص قوآد گفته شده است: «بنا بر قول مشهور، سرش تراشیده می‌شود و به دید مردم گذاشته می‌شود» (موسوی خمینی، ۱۳۹۲: ۵۰۲). این سؤال مطرح می‌شود که: اگر قوآد زن باشد، حکم مجازات او هم تشهیر است؟ موسوی خمینی می‌گوید: «البته در زن چیزی غیر از جلد نیست، بنابراین تراشیدن سر و همچنین تبعید و در مقابل چشم دیگران قراردادن بر زن نیست» (همان).

۸. دیدگاه آیت‌الله سید علی خامنه‌ای درباره تشهیر

در زمینه مباحث فقهی و احکام شرعی، دیدگاه‌های آیت‌الله سید علی خامنه‌ای منطبق بر دیدگاه‌های موسوی خمینی است. برخی از اختلاف‌ها در این میان، تفاوت فتوا نیست، بلکه مطلبی اضافه یا توضیحی بر حکمی از احکام است (خامنه‌ای، ۱۳۹۰). در زمینه بحث فقهی تشهیر مجرمان زن، مستند فقهی از خامنه‌ای به دست نیامد و یگانه مستند موجود سخنان او در باب تشهیر مجرمان اقتصادی است که آن هم با ملاحظاتی بیان شده است. رأی خامنه‌ای منع تشهیر است مگر بنا به مصالحی که طبیعتاً تشخیص این مصلحت بر عهده حاکم (ولی فقیه) است و قاضی می‌تواند با استجازه از ولی فقیه، حتی به رسانه‌ای کردن مراحل رسیدگی و محاکمه اقدام کند که درباره مصداق این مسئله می‌توان به استجازه ریاست وقت قوه قضاییه از رهبر در مرداد ۱۳۹۷ درباره پرونده‌های اقتصادی

اشاره کرد که در بند ۳ این درخواست آمده است: «به تشخیص رئیس دادگاه جلسات علنی و قابل انتشار در رسانه‌ها است» (خامنه‌ای، ۱۳۹۷). یکی از بندهای این استجازه، رسانه‌ای شدن روند رسیدگی به تشخیص رئیس دادگاه است و رهبر قیدی برای مجرم مرد یا زن نیآورده است. لذا مشخص می‌شود در جرایم مختلف حسب اجازه ولی فقیه، قاضی می‌تواند از ابزار رسانه برای رسانه‌ای کردن (تشهیر) مجرم و حتی متهم استفاده کند. آیت‌الله سید علی خامنه‌ای پیش‌تر نیز در ۱۳۸۲، در جمع دانشجویان دانشگاه شهید بهشتی، در باب تشهیر مجرم اشاره کرد: «خانواده مجرم را نباید مجازات کنیم!» (خامنه‌ای، ۱۳۸۲). همچنین، در جای دیگر گفته است: «حتی در مواردی که جرم در دادگاه نیز اثبات می‌شود، نباید نام فرد مجرم علنی و رسانه‌ای شود، زیرا خانواده وی تحت فشار قرار می‌گیرند و دچار مشکل می‌شوند» (خامنه‌ای، ۱۳۸۲). موضوع «زن و خانواده» یکی از موضوعات مهم در نظام فکری آیت‌الله سید علی خامنه‌ای است. زن در نظام فکری خامنه‌ای منزلت ویژه‌ای دارد. او درباره نگاه اسلام به زن می‌گوید: «نگاه اسلام به زن از باب حیثیت انسانی او است که در آن جنسیت معنا ندارد. [جنسیت] در اسلام و در راه بشریت هیچ تأثیری ندارد» (خامنه‌ای، ۱۳۹۰). با این تفصیل، مشخص می‌شود وی اجازه بازنمایی رسانه‌ای جرایم و مجرم، و به طریق اولی مجرم زن، را نمی‌دهد. به نظر می‌رسد بتوان حکم و نظر فقهی خامنه‌ای درباره تشهیر افراد سوءاستفاده‌جو را به تشهیر و بازنمایی رسانه‌ای جرایم زنان تعمیم داد و گفت حکم و نظر فقهی وی جایز نبودن تشهیر و بازنمایی رسانه‌ای جرایم زنان است.

۹. تشهیر در قانون

علاوه بر تأکید فقهی به «تشهیر»، انتشار اسامی مفسدان اقتصادی با اصلاح قانون آیین دادرسی دادگاه‌های عمومی و انقلاب در امور کیفری و الحاق تبصره ۳ به ماده ۱۸۸ این قانون (الحاقی ۱۳۸۵) برای اولین بار به نظام قضایی ایران راه پیدا کرد. در تبصره ۳ این ماده آمده است:

در موارد محکومیت قطعی به جرم ارتکاب اختلاس، ... و به طور کلی ارتکاب جرم علیه حقوق مالی دولت، به دستور دادگاه صادرکننده رأی قطعی خلاصه متن حکم شامل مشخصات فرد، سمت یا عنوان، جرایم ارتكابی و نوع و میزان مجازات محکوم علیه به هزینه وی در یکی از روزنامه‌های کثیرالانتشار و عنداللزوم یکی از روزنامه‌های محلی منتشر، و در اختیار سایر رسانه‌های عمومی گذاشته می‌شود. مشروط به آنکه ارزش عواید حاصل از جرم ارتكابی ۱۰۰ میلیون ریال یا بیشتر از آن باشد.

ماده ۱۸۸ این قانون می‌گوید:

محاكمات دادگاه، علنی است، به استثنای موارد زیر به تشخیص دادگاه:

۱. اعمال منافعی عفت و جرایمی که برخلاف اخلاق حسنه است.
۲. امور خانوادگی یا دعاوی خصوصی به درخواست طرفین.
۳. علنی بودن محاکمه مخل امنیت یا احساسات مذهبی باشد.

در تبصره ۱ ذیل این ماده آمده است: «منظور از علنی بودن محاکمه، عدم ایجاد مانع جهت حضور افراد در دادگاه است لکن انتشار آن در رسانه‌های گروهی قبل از قطعی شدن حکم، مجاز نخواهد بود و متخلف از این تبصره به مجازات مفتري محکوم می‌شود». اگرچه پیش‌بینی چنین تأسیسی در قانون، گامی رو به جلو برای معرفی مفسدان اقتصادی به جامعه بود، اما این تبصره قانونی دو اشکال بزرگ داشت. اول، «تشهیر و افشا» را فقط برای مفسدان اقتصادی پیش‌بینی کرده بود و از سایر جرایمی که در فقه به آن اشاره شد، ردی وجود نداشت؛ دوم، تشهیر به عنوان یک مجازات برای مجرم، در قوانین ماهوی جزایی ذکر نشده بود و در قانونی شکلی به عنوان تکلیفی برای قاضی آمده بود و از این رو اجرایش با اما و اگرهای بسیار روبه‌رو بود. این اشکالات وجود داشت تا اینکه با تصویب قانون جدید مجازات اسلامی در ۱۳۹۲، قانون‌گذار کوشید آن را جبران کند (<https://pjorm.mashhad.ir>، ۱۳۹۵).

مجازات تشهیر از جمله مجازات‌های پذیرفته شده در قانون مجازات اسلامی (مصوب ۱۳۹۲/۰۲/۰۱) است. در این قانون، مجازات تشهیر در قالب مجازات اصلی و تکمیلی به صورت الزامی و اختیاری، هم برای اشخاص حقیقی و هم برای اشخاص حقوقی، معرفی شده است (محدثی و سلطانی، ۱۳۹۶: ۸۹). با تصویب قانون جدید مجازات اسلامی در ۱۳۹۲، قانون‌گذار کوشید اشکالات گفته شده بر مقررہ قبلی را رفع کند و از این رو، در ماده ۳۶ قانون جدید، موضوع انتشار اسامی مفسدان را صراحتاً و به روشنی به عنوان یکی از مجازات‌های قانونی ذکر کرد. نکته مهمی که در قانون قدیم وجود داشت این بود که بر اساس قانون، انتشار اسامی متهمان به فساد تا پیش از صدور حکم قطعی محکومیت ممنوع بود و اگر کسی پیش از صدور حکم قطعی به انتشار اسم، سمت یا عنوان متهمان اقدام می‌کرد به عنوان «افترا» قابل تعقیب و مجازات بود. این نقص قانونی باعث شده بود، با وجود مشهوربودن برخی متهمان، رسانه‌ها مجبور باشند از علامت‌های اختصاری مانند «م. خ.»، «ب. ز.» و «م. ه.» برای معرفی متهمان پرونده‌های مهم استفاده کنند (همان). این مشکلات باعث شد قانون‌گذار در تصویب قانون جدید آیین دادرسی کیفری، ضمن تأکید بر محرمانه‌بودن اسامی متهم و پیش‌گیری از انتشار اسامی متهمان قبل از قطعی شدن حکم، در برخی نمونه‌ها اجازه انتشار اسامی را در هنگام محاکمه صادر کند. بر اساس تبصره ۲ ماده ۳۵۳ قانون آیین دادرسی کیفری (۱۳۹۲) «انتشار جریان رسیدگی و گزارش پرونده در محاکمات علنی که متضمن بیان مشخصات شاکی و متهم است، در صورتی که به عللی از قبیل خدشه‌دارشدن وجدان جمعی و یا حفظ نظم عمومی جامعه ضرورت یابد، به درخواست دادستان کل کشور و موافقت رییس قوه قضاییه امکان‌پذیر است».

علاوه بر اینکه قانون‌گذار در ماده ۳۶ قانون مجازات اسلامی، انتشار اسامی مفسدان و مجرمان را به عنوان مجازات اصلی برشمرده است، در ماده ۲۳ قانون مجازات اسلامی، به قاضی اجازه داده است در جرایم مستوجب حد و قصاص و جرایم

مستوجب مجازات‌های درجه شش تا درجه یک، علاوه بر مجازات‌های اصلی، متهم را به یک یا چند مجازات تکمیلی هم محکوم کند. مجازات‌های تکمیلی علاوه بر اینکه مجازات محسوب می‌شوند، به منزله اقدام تأمینی در پیش‌گیری از وقوع جرایم بعدی نیز می‌توانند مؤثر باشند. یکی از این مجازات‌های تکمیلی، انتشار حکم محکومیت در رسانه‌ها است (محدثی و سلطانی، ۱۳۹۶: ۸۹).

حقوق جزا نیز از لطمه‌زدن به شهرت و مفتضح کردن مجرم ابایی ندارد، با این تفاوت که در حال حاضر با کمک رسانه‌های جمعی و اجتماعی این مسئله میسر شده است (بولک، ۱۳۹۱: ۷۲). بدیهی است که با وجود رشد فناوری و شیوع رسانه‌های جمعی و اجتماعی باید از تشهیر رسانه‌ای استفاده کرد و تشهیر به شیوه قدیمی‌اش کارآمد نخواهد بود و با فلسفه تشهیر نیز تناقض دارد (محدثی و سلطانی، ۱۳۹۶: ۸۷).

نتیجه

حاکم در اعمال اختیار تشهیر مجرم بر اساس میل شخصی عمل نمی‌کند، بلکه با در نظر گرفتن مصالح اجتماعی و فردی و در راستای تحقق بهتر فلسفه مجازات تصمیم می‌گیرد. در غیاب امام معصوم، اختیار عفو مجرم‌ان به ولی فقیه واگذار شده است؛ لذا در بسیاری از نمونه‌ها می‌بینیم مسئولان وقت قوه قضاییه بر اساس ندامت مجرم و تنبّه او از نخستین رهبر جمهوری اسلامی عفو مجرم‌ان را درخواست می‌کردند و رهبر نیز با آن موافقت می‌کرد. در حال حاضر نیز آیت‌الله سید علی خامنه‌ای به عنوان ولی فقیه بر اساس اختیاراتش، بنا به پیشنهاد ریاست قوه قضاییه، حکم عفو برخی مجرم‌ان را صادر می‌کند.

در مجازات تشهیر علاوه بر مجرم، خانواده و بستگانش نیز غیرمستقیم و به طریقی مجازات می‌شوند و از جهت روحی تحت تأثیر مجازات تشهیر آن مجرم قرار خواهند گرفت. این قضیه با شخصی بودن مجازات در تضاد است. در این پژوهش ابعاد فقهی بازنمایی رسانه‌ای جرایم زنان را با تعریف و تحلیل واژه «تشهیر» بررسی کردیم و

مشخص شد رعایت شخصیت فردی، خانوادگی و اجتماعی بانوان در شیوه بازنمایی رسانه‌ای باید مد نظر قرار گیرد. در نتیجه، رسانه در تشهیر جرایم و مجازات زنان باید تابع قوانین باشد.

بر اساس دیدگاه بیشتر فقها، تشهیر بانوان ممنوع است و فقها حسب حکم اولیه جوازی برایش صادر نکرده‌اند، مگر به مصالحی که تشخیص این مصلحت در اختیار ولی فقیه است. حتی در جرمی همچون قوادی با لحاظ اینکه زن قواد ممکن است شهره خاص باشد، دیدگاه فقها بر این است که زن قواد تشهیر نمی‌شود. طوسی و نجفی، حکم تشهیر را مختص مردان می‌دانند (طوسی، ۱۴۰۰: ۷۱۰؛ نجفی، ۱۴۰۴: ۴۰۱-۴۰۲).

همچنین، در فقه الامام الصادق (ع) می‌خوانیم: «و قال جماعة من الفقهاء: ان الرجل القواد يضرب و يحلق رأسه و يشهر و ينفي من بلده، أما المرأة القوادة فتضرب فقط و لا حلق عليها و لا تشهیر و لا نفی، قال الشهيد فی شرح اللمعة: «للأصل و منافاة النفي لما يجب من ستر المرأة» (مغنیه، ۱۴۲۱: ۲۷۰). بنا بر نظریه مشهور، جزای مرد قواد، ۷۵ ضربه شلاق و یک سال تبعید و تراشیدن سر و تشهیر او است، اما زن قواد فقط به ۷۵ ضربه شلاق محکوم می‌شود (مقیمی حاجی، ۱۳۷۴: ۱۰۵). در تحریر الوسیلة آمده است:

قواد هفتاد و پنج جلد - سه چهارم حد زانی - حد زده می‌شود و از بلد به غیر آن نفی می‌شود؛ و احوط آن است که نفی بلد در مرتبه دوم باشد؛ و بنا بر قول مشهور، سرش تراشیده می‌شود و به دید مردم گذاشته می‌شود و مسلمان و کافر و مرد و زن در آن مساوی است. البته در زن چیزی غیر از جلد نیست؛ بنابراین، تراشیدن سر، و همچنین نفی بلد و در مقابل چشم دیگران قراردادن، بر زن نیست و بعید نیست که حد نفی بلد به نظر حاکم باشد (موسوی خمینی، ۱۴۲۵: ۲۰۳).

در رساله توضیح المسائل فیاض آمده است: «اما اگر قواد زن باشد، نظر مشهور این است که به او تازیانه بزنند، بلکه در این مورد ادعای عدم اختلاف [اجماع] شده است.

ولی این حکم خالی از اشکال نیست بلکه ممنوع است. البته تبعید، در معرض دید مردم قراردادن و تراشیدن سر در مورد زن جاری نیست» (فیاض کابلی، ۱۴۲۶: ۶۵۹). اکثر فقها در باب تشهیر مجرمان زن در جرم قوادی که از جرایم علیه اخلاق و عفت عمومی است، معتقدند زن تشهیر نمی‌شود. قطعاً در منع تشهیر بانوان مصلحتی از جانب شریعت بوده که حتی اجازه تشهیر زن قواد را نمی‌دهد.

ما به ضرورت وجود ضوابط و قواعد در هر جامعه‌ای برای رشد و اعتلای آن جامعه آگاهیم، و معتقدیم نشناختن مبانی فقهی و قوانین حقوقی یا توجه نکردن به آن یکی از مشکلاتی است که امروزه گریبان‌گیر جامعه ما است. در نتیجه این ناآگاهی، به هنگام اجرای قوانین با مشکلاتی روبه‌رو می‌شویم که نمونه بارزش ماجرای دختر رقصنده اینستاگرامی و تبعات مشکل‌ساز آن بود.

منابع

- قرآن کریم (۱۳۸۰). ترجمه ناصر مکارم شیرازی، تهران: دفتر مطالعات تاریخ و معارف اسلامی.
- انصاری، باقر (۱۳۹۶). حقوق رسانه، تهران: سمت، چاپ هفتم.
- انصاری، باقر؛ و دیگران (۱۳۸۱). مسئولیت مدنی رسانه‌های همگانی، تهران: معاونت تدوین، تنقیح و انتشار قوانین و مقررات ریاست جمهوری، چاپ اول
- اوصالی، عسگر (۱۳۸۹). مسئولیت کیفری ناشی از جرایم قابل ارتکاب توسط رسانه‌های همگانی، پایان‌نامه کارشناسی ارشد، استاد راهنما: حسن عالی‌پور، تهران: دانشگاه آزاد واحد تهران مرکز.
- بارکر، کریس (۱۳۹۶). مطالعات فرهنگی؛ نظریه و عملکرد، ترجمه: مهدی فرجی و نفیسه محمدی، تهران: پژوهشکده مطالعات فرهنگی و اجتماعی وزارت علوم، تحقیقات و فناوری.
- بولک، برنار (۱۳۹۱). کیفرشناسی، ترجمه: علی حسین نجفی ابرندآبادی، تهران: مجلد، چاپ هشتم.
- پویا، علی‌رضا (۱۳۹۱). خبر و خبررسانی در قرآن کریم، تهران: دانشکده صدا و سیما، چاپ دوم.
- توکل‌پور، محمدهادی (۱۳۹۰). مسئولیت کیفری ناشی از جرایم مربوط به رسانه‌های دیداری و شنیداری، پایان‌نامه کارشناسی ارشد، استاد راهنما: حسین آقایی‌نیا، تهران: دانشگاه امام صادق (ع).
- جربانی، حمید (۱۳۸۹). «بررسی آماری جرایم زنان ایران؛ با تأکید بر محکومیت به حبس»، در: مجله حقوقی دادگستری، س ۷۴، ش ۷۲، ص ۹۱-۱۱۷.
- جمعی از نویسندگان (۱۴۲۶). فرهنگ فقه مطابق مذهب اهل بیت (ع)، زیر نظر: سید محمود هاشمی شاهرودی، قم: مؤسسه دائرةالمعارف فقه اسلامی، ج ۱.
- حسینی اسفیدجانی، سید بشیر (۱۳۹۳). حقوق مخاطب در رسانه‌های جمعی ایران، انگلیس و امریکا، تهران: دانشگاه امام صادق (ع)، چاپ دوم.
- خامنه‌ای، سید علی (۱۳۸۰). «بیانات رهبر معظم انقلاب اسلامی در خطبه های نماز عید سعید فطر»، www.leader.ir/fa/speech/2212، در: (۱۳۹۹/۰۵/۲۵)
- خامنه‌ای، سید علی (۱۳۸۲). «بیانات در جلسه پرسش و پاسخ دانشجویان دانشگاه شهید بهشتی <https://farsi.khamenei.ir/speech-content?id=3177>»، (۱۳۹۹/۰۵/۱۵)، (۱۳۸۲/۰۲/۲۲)
- خامنه‌ای، سید علی (۱۳۸۸). رساله اجوبه الاستفتائات، ترجمه: احمدرضا حسینی، تهران: شرکت چاپ و نشر بین‌الملل.
- خامنه‌ای، سید علی (۱۳۹۰). «بیانات در سومین نشست اندیشه‌های راهبردی با موضوع زن و خانواده <https://farsi.khamenei.ir/speech-content?id=18453>»، در: (۱۳۹۹/۱۰/۱۶)، (۱۳۹۰/۱۰/۱۴)
- خامنه‌ای، سید علی (۱۳۹۰). «سخنرانی آیت‌الله خامنه‌ای در دیدار با دانشجویان، ۱۳۹۰/۰۵/۱۹، دفتر

جواز بازنمایی رسانه‌ای زنان مجرم: بررسی دیدگاه فقهی آیت‌الله سید علی خامنه‌ای / ۸۳

حفظ و نشر آثار حضرت آیت‌الله خامنه‌ای»، (۱۳۹۹/۰۵/۱۸)، در: <https://farsi.khamenei.ir/speech-content?id=16912>

خامنه‌ای، سید علی (۱۳۹۴). «حکم انتصاب اعضای شورای عالی فضای مجازی»، در: farsi.khamenei.ir/message-content?id=30658

خامنه‌ای، سید علی (۱۳۹۷). «نامه رئیس قوه قضاییه به رهبر انقلاب برای اقدامات ویژه در برخورد با اخلاک‌گران اقتصادی»، (۱۳۹۹/۱۰/۲۵)، در: <https://farsi.khamenei.ir/print-content?id=40240>
خامنه‌ای، سید علی (۱۳۸۹). «اجوبه الاستفتائات، بخش: تجسس، خبرچینی و افشای اسرار»، (۱۳۹۹/۰۵/۲۵) www.leader.ir/fa/book/2/1?sn=4565

دهخدا، علی اکبر (۱۳۷۷). *لغت‌نامه*، تهران: دانشگاه تهران.

رزمان، علی (۱۳۹۶). *رسیدگی‌های جزایی در نظام رسانه‌ای شدن*، تهران: قانون‌یار، چاپ اول
رضا اوغلی جیدرفقی، سمیه (۱۳۹۳). «اصل قانونی بودن جرایم و مجازات‌ها در فقه و حقوق جزای ایران»، در: اولین کنگره ملی تفکر و پژوهش دینی.

سیاح طاهری، محمدحسین؛ و دیگران (۱۳۹۵). *حقیقت مجازی*، تهران: مرکز ملی فضای مجازی.

طبسی، نجم‌الدین (۱۳۹۱). *النفی والتغریب فی مصادر التشريع الاسلامی*، قم: بوستان کتاب.

طوسی، ابوجعفر محمد بن حسن (۱۴۰۰). *النهاية فی مجرد الفقه والفتاوی*، بیروت: دار الکتاب العربی.

غلامی، علی؛ مجتهدی، محمدحسین؛ طهماسبی، محمدحسن (۱۳۹۷). «مجازات تشهیر در تعزیرات»، در: *مجله حقوقی دادگستری*، س ۲۷، ش ۱۰۴، ص ۱۵۳-۱۷۴.

فخار طوسی، جواد (۱۳۸۵). *پژوهش فقهی در خبر و خبرگزاری*، قم: پژوهشگاه علوم و فرهنگ اسلامی، چاپ اول.

فرجی‌ها، محمد (۱۳۸۵). «بازتاب رسانه‌ای جرم»، در: *رفاه اجتماعی*، ش ۲۲، ص ۵۷-۸۶.

فیاض کابلی، محمداسحاق (۱۴۲۶). *رساله توضیح المسائل*، قم: مجلسی.

کاری، پیترو؛ ساندرز، جو (۱۳۸۶). *حقوق رسانه*، ترجمه: حمیدرضا ملک‌محمدی، تهران: میزان، چاپ اول.

لافی، دن (۱۳۹۶). *موضوعات کلیدی در نظریه رسانه‌ها*، ترجمه: یونس نوربخش، تهران: علمی و فرهنگی.

محدثی، زهرا؛ سلطانی، عباس علی (۱۳۹۶). «نگرشی بر مجازات تشهیر در فقه شیعه با نگاهی به قوانین موضوعه ایران»، در: *پژوهش‌های فقه و حقوق اسلامی*، دوره ۱۳، ش ۴۹، ص ۷۴-۸۹.

مغنیه، محمدجواد (۱۴۲۱). *فقه الإمام الصادق (ع)*، قم: مؤسسه انصاریان.

مقیم‌حاجی، ابوالقاسم (۱۳۸۶). «فلسفه مجازات در اسلام (۲)»، در: *فقه اهل بیت (ع)*، س ۱۳، ش ۵۲.

ص ۷۱-۱۰۵.

موسوی خمینی، روح‌الله (۱۳۹۲). ترجمه تحریرالوسیله، تهران: مؤسسه تنظیم و نشر آثار امام خمینی.
موسوی خمینی، روح‌الله (۱۴۲۵). ترجمه تحریرالوسیله، ترجمه: علی اسلامی، قم: دفتر انتشارات اسلامی وابسته به جامعه مدرسین حوزه علمیه قم.
میرخلیلی، سید محمود؛ عزیز، سمیه (۱۳۹۸). «بررسی آثار بازنمایی جرم در اخبار و گزارش‌های رسانه‌ای با تأکید بر پیش‌گیری از جرم»، در: رهیافت پیش‌گیری، ش ۳، ص ۶۹-۸۸.
نجفی، محمدحسن (۱۴۰۴). جواهر الکلام، بیروت: دار احیاء التراث العربی.
نوربخش، افروز (۱۳۸۶). «بررسی عوامل مؤثر بر تحول جرایم زنان در ایران»، در: اصلاح و تربیت، ش ۶۹، ص ۵۳-۵۵.

James A. H.; Murray, Henry Bradley; Craigie, William A.; Onions, C. T. (1989). *A New English Dictionary on Historical Principles*, Oxford: Oxford University Press.

<https://farsi.khamenei.ir>

<https://fa.shafaqna.com>

<https://www.leader.ir/fa>

<https://pjorm.mashhad.ir>

References

- The Holy Quran. 2001. Translated by Naser Makarem Shirazi, Tehran: Office of History and Islamic Studies.
- A Group of Authors. 2005. *Farhang Feghh Motabegh Mazhab Ahl Bayt (AS) (The Culture of Jurisprudence according to the Religion of Ahl al-Bayt)*, Supervised by Seyyed Mahmud Hashemi Shahrudi, Qom: Islamic Jurisprudence Encyclopedia Institute, vol. 1. [in Farsi]
- Ansari, Bagher. 2017. *Hoghugh Resaneh (Media Law)*, Tehran: Samt, Seventh Edition. [in Farsi]
- Ansari, Bagher; et al. 2002. *Masuliyat Madani Resaneh-hay Hamegani (Civil Liability of Mass Media)*, Tehran: Vice President of Drafting, Revising and Publishing Presidential Laws and Regulations, First Edition. [in Farsi]
- Barker, Chris. 2017. *Motaleat Farhangi; Nazariyeh wa Amalkard (Cultural Studies: Theory and Practice)*, Translated by Mahdi Faraji & Nafiseh Mohammadi, Tehran: Institute of Cultural and Social Studies, Ministry of Science, Research and Technology. [in Farsi]
- Bouloc, Bernard. 2012. *Keyfarshenasi (Penology)*, Translated by Ali Hoseyn Najafi Abarnad Abadi, Tehran: Majd, Eighth Edition. [in Farsi]
- Carey, Peter; Sanders, Jo. 2007. *Hoghugh Resaneh (Media Law)*, Translated by Hamid Reza Malek Mohammadi, Tehran: Mizan, First Edition. [in Farsi]
- Dehkhoda, Ali Akbar. 1998. *Loghatnameh (Dictionary)*, Tehran: University of Tehran. [in Farsi]
- Fakhkhar Tusi, Jawad. 2006. *Pajuhesh Fegghi dar Khabar wa Khabargozari (Jurisprudential Research in News and News Agencies)*, Qom: Islamic Sciences and Culture Academy, First Edition. [in Farsi]
- Farajiha, Mohammad. 2006. "Baztab Resaneh-yi Jorm (Media Coverage of Crime)", in: *Social Welfare*, no. 22, pp. 57-86. [in Farsi]
- Fayyaz Kaboli, Mohammad Eshagh. 2005. *Resaleh Tozih al-Masa'el (Treatise on Jurisprudential Issues)*, Qom: Majlesi. [in Arabic]
- Gholami, Ali; Mohammad Hoseyn; Tahmasbi, Mohammad Hasan. 2018. "Mojazat Tashhir dar Tazirat (Punishment of Public Shaming among Penalties at the Discretion of the Judge)", in: *Judiciary Law Journal*, yr. 27, no. 104, pp. 153-174. [in Farsi]

- Hoseyni Esfidjani, Seyyed Bashir. 2014. *Hoghugh Mokhatab dar Resaneh-hay Jami Iran, England wa America (Audience Rights in Mass Media of Iran, England and America)*, Tehran: Imam Sadeh (AS) University, Second Edition. [in Farsi]
- James A. H.; Murray, Henry Bradley; Craigie, William A.; Onions, C. T. 1989. *A New English Dictionary on Historical Principles*, Oxford: Oxford University Press.
- Jarabani, Hamid. "Barresi Amari Jarayem Zanan Iran ba Takid bar Mahkumiyat be Habs (Statistical Study of Iranian Women's Crimes with an Emphasis on Prison Sentences)", in: *Judiciary Law Journal*, yr. 74, no. 72, pp. 91-117. [in Farsi]
- Khamenei, Sayyed Ali. 2001. "Bayanat Rahbar Moazzam Enghelab Islami dar Khotbeh-hay Namaz Eyd Said Fetr (Statements of the Supreme Leader of the Islamic Revolution in the Sermons of the Eid al-Fitr Prayer)", 2020/08/15, in: www.leader.ir/fa/speech/2212
- Khamenei, Sayyed Ali. 2003. "Bayanat dar Jalaseh Porsesh wa Pasokh Daneshjuyan Daneshgah Shahid Beheshti (Statements in the Question and Answer Session with Students of Shahid Beheshti University)", 2020/08/05, <https://farsi.khamenei.ir/speech-content?id=3177>
- Khamenei, Sayyed Ali. 2009. *Resaleh Ajwabah al-Esteftaat (Replies to Inquiries)*, Translated by Ahmad Reza Hoseyni, Tehran: International Publishing Company. [in Farsi]
- Khamenei, Sayyed Ali. 2011. "Ajwabah al-Esteftaat, Bakhsh: Tajassos, Khabarchini wa Eفشay Asrar (Replies to Inquiries, Section: Spying and Revealing Secrets)", 2020/08/15, in: www.leader.ir/fa/book/2/1?sn=4565
- Khamenei, Sayyed Ali. 2011. "Bayanat dar Sewomin Neshast Rahbordi ba Mozu Zan wa Khanewadeh 2012/01/04 (Statements in the Third Meeting of Strategic Thoughts on the Topic of Women and Family 2012/01/04)", in: <https://farsi.khamenei.ir/speech-content?id=18453>
- Khamenei, Sayyed Ali. 2012. "Sokhanrani Ayatollah Khamenei dar Didar ba Daneshjuyan 2011/08/10 (Ayatollah Khamenei's Speech in a Meeting with Students 2011/08/10)", Office for Preservation and Publication of Ayatollah Khamenei's Works, in: <https://farsi.khamenei.ir/speech-content?id=16912>
- Khamenei, Sayyed Ali. 2015. "Hokm Entesab Azay Shoray Aali Fazay Majazi (Decree on the Appointment of Members of the Supreme Council of Cyber Space)", in: farsi.khamenei.ir/message-content?id=30658

- Khamenei, Sayyed Ali. 2018. "Nameh Rais Ghoweh Ghazaiyeh be Rahbar Enghelab baray Eghdamat Wijeh dar Barkhord ba Ekhlalgaran Eghtesadi (The Letter of the Head of the Judiciary to the Leader of the Revolution for Special Measures in Dealing with Economic Disruptors)", 2021/01/14, in: <https://farsi.khamenei.ir/print-content?id=40240>
- Laughy, Dan. 2017. *Mozuat Kelidi dar Nazariyeh Resaneh-ha (Key Themes in Media Theory)*, Translated by Yunos Nurbakhsh, Tehran: Scientific & Cultural. [in Farsi]
- Mir Khalili, Seyyed Mahmud; Azizi, Somayeh. 2019. "Barresi Athar Baznamayi Jorm dar Akhbar wa Gozaresh-hay Resaneh-yi ba Takid bar Pishgiri az Jorm (Investigating the Effects of Crime Representation in News and Media Reports with an Emphasis on Crime Prevention)", in: *Preventive Approach*, no. 3, pp. 69-88. [in Farsi]
- Moghimi Haji, Abolghasem. 2007. "Falsafeh Mojazat dar Islam 2 (Philosophy of Punishment in Islam 2)", in: *Jurisprudence of Ahl Bayt (AS)*, yr. 13, no. 52, pp. 71-105. [in Farsi]
- Moghniyeh, Mohammad Jawad. 2000. *Feghh al-Imam al-Sadegh (AS) (The Jurisprudence of Imam al-Sadegh (AS))*, Qom: Ansariyan Institute. [in Farsi]
- Mohaddethi, Zahra; Soltani, Abbas Ali. 2017. "Negareshi bar Mojazat Tashhir dar Feghh Shiah ba Negahi be Ghawanin Mozueh Iran (An Attitude to the Punishment of Public Shaming in Shiite Jurisprudence with a Look at the Enacted Laws of Iran)", in: *Islamic Law & Jurisprudence Studies*, yr. 13, no. 49, pp. 74-89. [in Farsi]
- Musawi Khomeini, Ruhollah. 2013. *Tarjomeh Tahrir al-Wasilah*, Tehran: Institute for Compilation and Publication of Imam Khomeini's Works. [in Farsi]
- Musawi Khomeini, Sayyed Ruhollah. 2002. *Tahrir al-Wasilah*, Translated by Ali Islami, Qom: Islamic Publication Office Affiliated with Qom Seminary Teachers Association. [in Farsi]
- Najafi, Mohammad Hasan. 1983. *Jawaher al-Kalam (Jewelry Words)*, Beirut: Arab Heritage Revival House. [in Arabic]
- Nurbakhsh, Afruz. 2007. "Barresi Awamel Moathther bar Tahawwol Jarayem Zanan dar Iran (Investigating Factors Affecting the Evolution of Women's Crimes in Iran)", in: *Modification & Training*, no. 69, pp. 53-55. [in Farsi]

- Puya, Ali Reza. 2012. *Khabar wa Khabar Resani dar Quran Karim (News And Broadcasting News in the Holy Quran)*, Tehran: Broadcasting College, Second Edition. [in Farsi]
- Razman, Ali. 2017. *Residegi Jazayi dar Nezam Resaneh-yi Shodan (Criminal Proceedings in the Media System)*, Tehran: Ghanunyar, First Edition. [in Farsi]
- Reza Oghli Jabdaraghi, Somayeh. 2014. "Asl Ghanuni Budan Jarayem wa Mojazat-ha dar Feghh wa Hoghugh Jazay Iran (The Principle of Legality of Crimes and Punishments in Iranian Jurisprudence and Criminal Law)", in: The First National Congress of Religious Thought and Research. [in Farsi]
- Sayyah Taheri, Mohammad Hoseyn; et al. 2016. *Haghighat Majazi (Virtual Reality)*, Tehran: National Center of Virtual Space. [in Farsi]
- Tabasi, Najm al-Din. 2012. *Al-Nafy wa al-Taghrib fi Masader al-Tashri al-Islami (Exile and Westernization in the Sources of Islamic Legislation)*, Qom: Book Garden. [in Arabic]
- Tawakkolpur, Mohammad Hadi. 2011. *Masuliyat Keyfari Nashi az Jarayem Marbut be Resaneh-hay Didari wa Shenidari (Criminal Liability Arising from Crimes Related to Visual and Audio Media)*, Master's Thesis, Supervisor: Hoseyn Aghayiniya, Tehran: Imam Sadegh (AS) University. [in Farsi]
- Tusi, Abu Jafar Mohammad ibn Hasan. 1979. *Al-Nehayah fi Mojarrad al-Feghh wa al-Fatawa (The End in the Jurisprudence and Fatwa)*, Beirut: Arabic Book House. [in Arabic]
- Usali, Asgar. 2010. *Masuliyat Keyfari Nashi az Jarayem Ghabel Ertekar Tawasot Resaneh-hay Hamegani (Criminal Liability Resulting from Crimes Committed by Mass Media)*, Master's Thesis, Supervisor: Hasan Aalipur, Tehran: Azad University, Tehran Central Branch. [in Farsi]
- <https://farsi.khamenei.ir>
- <https://fa.shafaqna.com>
- <https://www.leader.ir/fa>
- <https://pjorm.mashhad.ir>